

Я ЛЮБИВ ВАС УСІХ, ТА НАЙБІЛЬШЕ ЛЮБИВ УКРАЇНУ: НА СПОМИН ПРО ПРОФЕСОРА ТАРАСА КИЯКА

23 березня 2019 року професорові Тарасу Романовичу Кияку могло б виповнитися 75 років. Але вже минув рік, як він відійшов у вічність. Із нестримною енергією він працював для України та української науки до останнього свого дня – вчив, викладав, роздумував над суспільними та філологічними проблемами, публікувався, будував державу і розбудовував кафедру, виступав із доповідями і лекціями, популяризував Україну за кордоном, розпочинав проекти міжнародної співпраці, захоплював своїм влучним словом і надихав своїм прикладом.

Сильна особистість, науковець із широкими енциклопедичними знаннями, мудрий і розважливий чоловік, Вчитель із великої літери, політик-патріот, блискучий оратор, зразковий сім'янин, чудовий співак, душа компанії, цікавий співрозмовник і гуморист – це все про одну людину – професора Тараса Кияка.

Активна життєва позиція, людяність, віра в Бога, у необхідність творити добро та служити Україні передалося Тарасові від батьків: від родини українських патріотів, інтелігентів, найвищих моральних авторитетів для своїх дітей. Батько – Кияк Роман-Андрій – був вчителем, і разом із тим – підпільно – священиком греко-католицької церкви на Львівщині, діячем українського визвольного руху. Хто ближче знає цю родину, переконаний, що цілеспрямованість, принциповість, вміння переборювати життєві труднощі, а разом з тим безкорисливість та самовіддача заради спільного блага закладені у характері Кияків батьками.

Тарас Романович закінчив факультет романо-германської філології Чернівецького державного університету ім. Ю. Федьковича (1965 р.) за фахом "Німецька мова та література". Це був час, коли про контакти із закордоном

не можна було й мріяти, можливості спілкування з носіями німецької мови обмежувалися кількома викладачами університету старої генерації, котрі ще несли дух німецькомовної Буковини епохи Австро-Угорської монархії. Але в радянський час Чернівці були закритим містом для будь-яких іноземців. Разом з тим, завдяки наполегливості в навчанні та самодисципліні Тарас Кияк блискуче оволодів німецькою мовою.

Після захисту кандидатської дисертації "Оцінка ступеню вмотивованості термінологічної лексики: на прикладі німецьких науково-технічних термінів" у Львівському державному університеті (1978 р.), а пізніше – докторської дисертації "Вмотивованість лексичних одиниць: кількісні та якісні характеристики" у Московському інституті перекладачів (1988 р.) Тарас Кияк доклав чимало зусиль для практичного впровадження результатів своїх досліджень у розвиток української термінології. На базі кафедри іноземної філології Чернівецького державного університету, яку він очолював, створив наукову термінологічну школу, котра у перші роки незалежності України працювала над впорядкуванням українських терміносистем, користуючись розробленою професором Кияком методикою термінотворення на основі вмотивованості та внутрішньої форми. Таким чином, науковці та аспіранти школи працювали над нагальною потребою у відродженні української лексикографії, видавали словники, брали участь у симпозіумах та конференціях українських термінологів, засіданнях термінологічних комісій і створили ґрунт для успішного розвитку української термінології. Серед словників, виданих під керівництвом Т. Кияка, – «П'ятимовний тлумачний словник з інформатики» (1995), «Словник інтернаціональних терміноелементів грецького та латинського походження в сучасній термінології» (1996), «Словник-посібник економічних термінів: російсько-українсько-англійський» (1997), «Українсько-російсько-англійсько-німецький тлумачний та перекладний словник термінів ринкової

економіки» (2001).

Окремо слід сказати про політичну та громадську діяльність Тараса Романовича. Вже у 80-их роках він був серед засновників однієї з перших громадсько-політичних організацій України – „Зеленого Руху Буковини”. Поштовхом для створення Руху стала реакція чернівчан на невідому масову хворобу дітей, причини якої приховувалися владою. Разом із тим, Зелений Рух об'єднав тих, кому не байдуже було майбутнє своєї країни і хто хотів змін. Тобто, організація стала кузницею майбутніх політиків та громадських діячів.

Тарас Кияк став також співзасновником обласної організації Народного Руху України, тривалий час очолював обласні організації Товариства „Просвіта” та Демократичної партії України. По суті, саме завдяки таким особистостям розпочиналися процеси демократизації в Чернівецькій області, а сам професор Кияк користувався величезним авторитетом серед буковинців.

У 1994 р. професор Кияк був обраний народним депутатом України, чернівчани довірили йому право представляти свою волю в українському парламенті. І він повністю віддався парламентській діяльності, брав активну участь у конституційному процесі, очолював міжпарламентську групу „Україна-Німеччина”, подав десятки законодавчих пропозицій. Серед його найважливіших законопроектів – прийнята Верховною Радою 10-а стаття Конституції про державну мову. Для того, щоб переконати колег про необхідність саме такого формулювання, Тарас Романович проаналізував 120 конституцій різних держав. Окрім того, він організував закордонні конференції на найвищому рівні, щоби познайомити світ із молодою державою Україна. А ще вирішував проблеми діаспори, міждержавних взаємин, інформаційної безпеки держави та цілу низку питань свого виборчого округу. Сам жив у найпростіших побутових умовах, до нього міг зайти чи подзвонити кожен, хто потребував допомоги.

Завдяки зусиллям Кияка та його друга, Осипа Барецького, інженера українського походження з Німеччини, на вершечку Говерли було встановлено семиметровий сталевий хрест та споруджено стелу з капсулами, в які вкрито освячені землі з усіх областей України, а під Говерлою – дерев'яну гуцульську капличку. Його стараннями відкрито 20 пам'ятників та погрудь видатним постатям України на Буковині, Прикарпатті, Одещині та в Румунії.

З 1998 року Тарас Романович працював на відповідальних посадах Ради національної безпеки і оборони України, головним консультантом з питань національної безпеки Інституту стратегічних досліджень при Адміністрації Президента, був Членом Правління та Центрального проводу Української народної партії, Президії товариства „Україна-Світ”.

Свою викладацьку діяльність продовжив у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, спочатку як професор кафедри теорії та практики перекладу германських мов під керівництвом професора В.І.Карабана, а у 2003 р. очолив новостворену кафедру теорії та практики перекладу з німецької мови, на якій, окрім самого професора Кияка, на той час працювало лише два доценти. За 10 років завідувач зумів створити потужний колектив науковців, серед яких працювали 2 професори та 14 кандидатів наук.

Завідувач кафедри читав основні теоретичні курси для старшокурсників з теорії перекладу, фахових мов, науково-технічного перекладу, варіативності німецької мови, але завжди займався також із першокурсниками, навчаючи їх практичної фонетики, прищеплював любов до німецької мови, ламаючи стереотипи, що ця мова не милозвучна. В устах професора вона звучала просто чудово. Разом з тим, він завжди намагався працювати і над українською мовою студентів, оскільки для перекладача майстерне володіння рідною мовою важить більше, аніж мовою, з якої

перекладається.

Він запровадив на кафедрі наукові семінари, невтомно працював із молодими науковцями, виховував молоду зміну викладачів зі студентської лави. Під керівництвом професора Кияка захищено 30 кандидатських дисертацій та дві докторські.

Т.Р. Кияк – автор більше 225 опублікованих праць: монографій, словників, наукових статей. Його головні монографії присвячені термінології: "Мотивированность лексических единиц" (Львів, 1988), "Лингвистические аспекты терминоведения" (Київ, 1989), "Основи термінотворення. Семантичні та соціолінгвістичні аспекти" (Київ, 2000), «Заповіді українського термінознавства» (Чернівці, 2014), а підручники – перекладові: "Теорія і практика перекладу. Німецька мова" (Вінниця, 2006), "Перекладознавство (німецько-український напрям)" (Київ, 2010). У центрі уваги наукових статей Кияка-науковця – як суто філологічні питання (філософія мови, фахові мови, проблеми дискурсу, переклад поезії, індивідуальний стиль Йозефа Рота), так і питання, важливі для всього українського суспільства, як-от «Державна двомовність: міфи та реальність» (1998), чи «Євроінтеграція України очима ЄС» (2003).

За свою законотворчу діяльність Т.Р. Кияк був нагороджений орденом „За заслуги” III ступеня, а за наукову та викладацьку роботу отримав звання „Відмінник народної освіти”, у 2013 р. його обрали академіком Академії наук вищої школи України. Він був першим Президентом української Спілки германістів вищої школи України, керівником науково-методичної комісії Міністерства освіти і науки України з іноземної філології, відповідальним редактором заснованого ним міжнародного журналу „Германістика в Україні”.

Що криється за цими високими посадами? – Багаторічна наполеглива праця, самовіддача, залізна дисципліна і вимогливість до самого себе,

широке обізнаність і начитаність, здатність поставити і вирішити важливу проблему, вміння повести за собою інших.

Тарас Романович Кияк був нашим першим викладачем німецької мови та куратором першого курсу в Чернівецькому державному університеті. Всі студенти були настільки захоплені його німецькою, його хистом викладача, що вважали себе щасливчиками, які опинилися під крилом харизматичної особистості. Особливо ж, коли куратор повів нас у Карпати. Виявилося, що йому знайому кожна стежина, він чудово співає і грає на гітарі, знає безліч українських пісень, може годинами невтомно чимчикувати з важким рюкзаком, а потім легко, наче граючись, експромтом складає дотепні вірші про кожного з нас. Нас дивували його ерудованість, сила духу, почуття гумору. Такі походи не тільки згуртували наш перший курс, не тільки залишилися у пам'яті чудовою згадкою, але й підсвідомо спонукали нас у майбутньому наслідувати свого професора. Багато випускників нашої групи працюють нині викладачами, дехто з нас також водив вже наших студентів у гори, ми також намагаємося усіма силами не лише вчити, але й виховувати в наших студентах патріотизм та активну життєву позицію.

Один із найяскравіших спогадів пов'язаний із 1989 р., коли у Чернівцях проводився фестиваль "Червона Рута", який став потужним свідченням пробудження свідомості українців. Власне, професор Кияк долучив нас до заходів із підготовки фестивалю, за що ми вдячні йому і сьогодні. Це був могутній заряд енергії: чернівчани приходили на концерти із синьо-жовтими прапорами, співали на вулицях українських пісень, зі сцени вперше відкрито лунали слова волі та боротьби. Якщо на першому концерті за українську символіку міліція арештовувала, то в день останнього концерту центральною вулицею пройшла колона з українськими прапорами. За тиждень фестивалю місто почало дихати і думати по-іншому.

Студентів, аспірантів і колег у Шевченковому університеті професор

Кияк також захоплював глибинами наукових пізнань, зацікавлював філологічними, історичними, філософськими проблемами, створював умови для ефективного навчання, плідної роботи чи наукових досліджень, зачаровував мелодикою німецьких та українських пісень. Він був бажаним доповідачем на серйозних наукових конференціях в Україні та за кордоном, але й у дружньому колі завжди знаходив доречний і дотепний жарт на філологічну тему.

До сімдесятиріччя Т.Р. Кияка вийшла друком книга "Ми не лукавили з Тобою" з основними науковими та публіцистичними статтями професора. У назві збірки Тарас Кияк покликається на Тараса Шевченка як на свій духовний орієнтир.

Ми не лукавили з тобою,
ми просто йшли; у нас нема
зерна неправди за собою –
ці слова великого Кобзаря були життєвим кредо людини, яка без перебільшень була однією з найавторитетніших особистостей серед українських германістів і викладачів, ще справді народних парламентарів і громадських діячів.

Світлий образ Учителя завжди житиме в нашому серці.

Завідувач кафедри германської філології та перекладу

Марія Іваницька